

* У ФЛАГМАНІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ * У ФЛАГМАНІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ *

З а с а д н и ч а к а ф е д р а

185-річчя з часу заснування Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова зустрічає вагомими здобутками. Це, зокрема, ілюструють і досягнення історичного факультету, якому вже 50 років. А першій в педвузах України кафедрі історії України - 30.

Наближали здобуття незалежності.

Створення кафедри відбувалося в умовах великого патріотичного піднесення українців, викликаного бажанням не тільки до державної незалежності, але й до зміни політичного та соціально-економічного становища народу. Під впливом цих подій Вчена рада тодішнього Київського державного педагогічного інституту ім. М. Горького (ректор – академік Микола Шкіль) 29 березня 1990 р. ухвалила рішення про розширення нормативного курсу історії України й створення кафедри історії України. На той час це було досить сміливе політичне рішення, оскільки доля України ще не була вирішена. З цього часу і веде свій початок перша в педвузах України кафедра історії України в нинішньому педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова. Потім був наказ ректора 4 квітня 1990 р. про її відкриття на історичному факультеті (декан – доцент Олександр Сушко) і призначення з 15 травня завідувачем кафедри старшого наукового співробітника Інституту історії АН України, що перебував на стадії захисту докторської дисертації, Володимира Борисенка. До початку навчального ро-

ни творчо переосмислювалися, аналізувалися і співставлялися з новітніми напрацюваннями співробітників Інституту історії АН України, де ще наприкінці 80-х років почалося активне переосмислення вітчизняної історії (доктори наук Валерій Смолій, Володимир Борисенко, Станіслав Кульчицький, Юрій Терещенко, Георгій Касьянов та ін.). Використовувалися праці викладачів КНУ ім. Тараса Шевченка (В'ячеслав Мордвінцев, Володимир Сергійчук та ін.). Наукові

на формування нового покоління істориків.

Вона стала чи не єдиною в Україні провідною експертною установою з захисту докторських і кандидатських дисертацій з вітчизняної історії вчених не тільки з України, але й з інших республік. А завідувач кафедри виступив опонентом по дисертаціях багатьох здобувачів, які нині вже є провідними фахівцями з історії середньовічної та модерної України.

Громадянський гарт

Період становлення кафедри відбувався в умовах гострої боротьби за державну незалежність України. В цей контекст органічно вписувалося головне виховне завдання кафедри – формування в студентів нової національної свідомості, глибокого патріотизму до своєї Вітчизни, несприйняття авторитарного комуністсько-радянського режиму. Тим більше, що і саме студентство прагнуло цього. У 1991 р. на другому поверсі приміщення історичного факультету з'явилась рукописна студентська газета з національним гімном «Ще не вмерла України» та з дописами національно-патриотичного характеру.

проривом у педагогічній практиці країни стало обнародування нової концепції історії України в посібнику завідувача кафедри професора Володимира Борисенка «Курс української історії» (1996, 1998). Він був пронизаний новітнім науковим баченням вітчизняного минулого, починаючи з назви самої праці, оскільки до цього часу в Україні навіть терміну «українська історія» не існувало. В ньому проводилася ідея безперервності історії українського народу з найдавніших часів і до початку ХХ ст., спростовувалися заявлені ярлики російської імперської та радянської історіографії стосовно походження українського народу, етапів його розвитку.

Вперше в історичній науці й педагогіці були висунуті ідеї про Українську національну революцію ХVІІ ст., українсько-російську війну 1648-1649 рр., зняті імперські нашарування в оцінках діяльності державних діячів, зокрема Костянтина Острозького, Богдана Хмельницького, Івана Виговського, Івана Мазепи. Відтворені їхня проукраїнська сутність і патріотизм. Ці та інші ідеї поступово впроваджувалися в науково-педагогічну практику України й сьогодні вже стали загальноприйнятими. Важливими є також розроблені професором Людмилою Івановою, доцентами Світланою Візер, Іриною Телегуз, Ростиславом Сегедою, Катериною Двірною тематики про українсько-польське зближення в ХІХ ст., формування свідомості українського народу в ХVІІ ст., освітній розвиток України початку ХХ ст. та ін.

Крім своєї фахової діяльності, кафедра вперше започаткувала в Україні власну національну школу підготовки методистів з навчання історії. На її базі, а також за активної участі практикуючої методистки Тетяни Ладиченко та запро-

Борисенка. До початку навчального року персональний склад кафедри складався із завідувача кафедри доцента Володимира Борисенка, викладачів Богдана Андрусишина і Дмитра Балана, доцентів Івана Глизи, Оксани Коханової, Анатолія Денисенка, Олега Майстренка, Анатолія Пономарьова та ін.

Становлення

Період стовнення кафедри до середини 90-х років ХХ ст. був досить тяжким і одночасно захоплюючим. Свій перший, 1990 – 1991 навчальний рік, кафедра почала з власною програмою та планами семінарських занять з історії України. Кафедра відкинула нав'язані попередніми режимами антинаукові й антиукраїнські постулати й перейшла на використання заборонених на той час наукових досягнень класиків української історичної науки Михайла Грушевського, Наталії Полонської-Василенко, Дмитра Дорошенка та ін. Во-

лодимир Сергійчук та інші. Наукові праці доповнювались газетними публікаціями відомих вчених, що дозволяло оперативно реагувати на актуальні, але недостатньо висвітлені в наукових виданнях проблеми історії України. У 1992 р. було удосконалено стару і видано нову програму фахової дисципліни кафедри під назвою «Робоча програма курсу «Історія України» (К., 1992). Відповідно до її положень було складено й нові плани семінарських занять, які базувалися на останніх досягненнях гуманітарних наук.

Науково-методичні напрацювання кафедри стали своєрідним зразком для перебудови підготовки студентів-істориків і в інших ЗВО материкової України та в Криму. Вони швидко поширювалися, тиражувалися й використовувалися у вузах багатьох міст, зокрема в Переяславі, Ніжині, Чернігові, Полтаві, Харкові, Житомирі, Кіровограді, Ялті тощо. Це був дієвий вплив кафедри

радикального характеру.

Політично-національною загостреністю відзначались семінарські заняття. А тема «Центральна Рада» (викладач – Богдан Андрусишин) вивчалась на фоні вивішеного студентами жовтоблакитного національного прапора. Це стало важливою наочною ілюстрацією єдності помислів прогресивного студентства й викладачів кафедри. Вони спільно організовували й проводили часті патріотичні мітинги в університеті, що додавало керівництву головних болей, очолювали колони студентських демонстрацій на Майдані Незалежності, до Верховної Ради та інших державних установ. Були активними учасниками всіх епохальних подій у Києві.

В системі історичної освіти

Кафедра змінила традиційну для радянської системи функцію викладача, перетворивши його з ментора (в найгіршому розумінні цього слова) в ненав'язливого порадника студента в опануванні ним навчальної дисципліни. Основний наголос при цьому робиться на створення студенту найсприятливіших науково-методичних умов для самостійної роботи. Тільки така діяльність здатна звільнити його від непродуктивного витрачання часу, глибше опанувати навчальну дисципліну, закріпити свої знання і, що найістотніше – підготувати його до творчого, самостійного підходу у вирішенні будь-якої проблеми.

Було створено Державний стандарт підготовки вчителя історії за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», яким керувалися всі педагогічні вузи країни.

Своєрідним науково-теоретичним

шених методистів з Педагогічної академії наук України в НПУ імені М.П. Драгоманова було відкрито спецраду по захисту кандидатських дисертацій зі спеціальності «Теорія і методика навчання історії» (голова – Володимир Борисенко, вчений секретар – Андрій Бульвінський). У результаті її тимчасової діяльності й з'явилися в Україні перші кандидати педагогічних наук з методики навчання історії.

Як ніяка інша подібна структурна одиниця інших університетів, кафедра за час свого існування підготувала кілька десятків фахівців з історії України вищої кваліфікації. З її наукової школи вийшло понад 50 докторів і кандидатів історичних наук, чого вистачило б на кадрове забезпечення цілого історичного факультету. Нині вони працюють у різних державних і громадських установах, розвиваючи і примножуючи досягнення своєї колишньої кафедри.

Звичайно, все наведене – важлива, але тільки невелика частина багатогранної діяльності кафедри історії України. Вона ж активно включилася в загальноуніверситетський курс на входження в європейський освітній простір, запроваджений ректором університету академіком Віктором Андрущенком. Саме в цьому кафедра вбачає свою перспективу й майбутнє.

Володимир БОРИСЕНКО,

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії України
НПУ імені М.П. Драгоманова;

Тетяна МЕЛЕЩЕНКО,

кандидат історичних наук, доцент,
декан історичного факультету
НПУ імені М.П. Драгоманова

